

ГАЗЕТА ВЫХОДИЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦА НА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND”
---------------------------------------	---	--

№ 8 (492)

Нядзеля, 21 лютага 1960 г.

ГОД ВЫДАЊНЯ 14

Нямецкая Фэдэральная Рэспубліка й Саветы

Заходняя Нямеччына й ейны канцлер Конрад Адэнаўэр зьяўляюцца найбольшай перашкодай для плянаў Хрушчова як у дачыненні да самой Нямеччыны, гэтак і цэлае Эўропы. У сістэме заходняэўрапейскае абароны Заходняя Нямеччына, як ведама, адыгрывае аснаўную ролю, якая ўсёцяж будзе павялічванца ў меры разбудоввання нямецкае арміі і будучага ўзбраення яе атамным аружжам. Эвэнтуальная дэмілітарызацыя Заходняе Нямеччыны, ліквідацыя на ейнай тэрыторыі амэрыканскіх вайсковых базаў ды выхад з НАТО, да чаго ўсімі спосабамі імкнуцца Саветы, зьявілі-б на нішто абароназдольнасць Заходняе Эўропы й здалі-б яе на ласку й няласку Савецкага Саюзу.

Галоўнай мэтай палітыкі ўраду Адэнаўэра ёсць задзіночаны Нямеччыны на прынцыпе свабоднага й ад савецкага ціску незалежнага волявыяўленьня нямецкага насельніцтва. А такое задзіночаньне мусіла-б няўхільна прывесці да вызваленьня Ўсходняй Нямеччыны із сфэры савецкіх уплываў. У канчальным выніку гэта ня толькі перасунула-б на ўсход мяжу савецкіх уладаньняў на лінію Одра—Ніса, але і ўзмоцніла-б дух супраць у іх сатэлітных краінах Сярэдня-Ўсходняй Эўропы.

Пасьлядоўна імкнучыся да гэтае мэты, бонскі ўрад станюча выклочае ўсякія кампрамісныя пляны ў справе разьвязаньня нямецкага пытаньня, на якія маглі-б згадзіцца заходнія дзяржавы, і тым самым стварае непераможную перашкоду для выгадных для Саветаў торгаў між імі і заходнімі дзяржавамі коштам Нямеччыны. Дык і ня дзіва, што Хрушчоў ня перабірае ў сяродках, пачынаючы ад прынадных прапановаў і абяцанак, а канчаючы адкрытымі пагрозамі й правакацыямі, якіх не шкадуе ў сваім змаганьні з Заходняй Нямеччынай. Ня дзіва таксама, што і кіраўнікі заходніх дзяржаваў, у першую чаргу брытанскі прэм'ер Макмілян, часта ня могуць паўстрымацца ад обурэньня супраць Адэнаўэра, які псуе іхныя кагэз-стэнцыйныя пляны.

Асабліва ўзмоцненую нагонку супраць Заходняй Нямеччыны распачаў Хрушчоў у лістападзе 1958 году, калі выступіў з праектам стварэньня із заходняй частцы Вэрліна «вольнага гораду», зь якога былі-б выведзеныя акупачыйныя войскі заходніх дзяржаваў, і ультыматыўна асьвечыў, што калі на працягу шасціх месцаў заходнія дзяржавы ня прыймучь ягоньх прапановаў, дык ён падпіша аднабаковую мірную ўмову з усходнянямецкім рэжымам. Мела-б гэта абазначыць, што савецкія забавязаньні ў справе Вэрліна страцілі-б сваю сілу, а ўсходнянямецкі ўрад забякаваў-бы тады доступ заходніх дзяржаваў у іхную зону Вэрліна.

Як ведама, гэтыя пагрозы Хрушчова разбіліся аб цвёрдую пазыцыю Амэрыкі, якая, ня гледзячы на панікёрскі перапалох Ангельшчыны й ейную гатоўнасць да ўступак, выказала станючую наважанасць бараніць правы заходніх дзяржаваў у Вэрліне ў выпадку патрэбы нават сілаю аружжа.

Хрушчоў пасля гэтага ўхімамірыўся, але ня здаўся. На працягу ўсяго часу, які нас дзеліць ад ягонага ультымату-му ў лістападзе 1958 году, бесьперапын-на сыпаліся з Масквы ў сталіцы заход-ніх дзяржаваў і самой Заходняй Нямеч-чыны дыпламатычныя ноты, высоўваліся розныя праекты, узніклі пагрозы, сэнс якіх быў адзін: зламаць цвёрдую пазыцыю Адэнаўэра і змусіць Захад да аднабаковых уступак. Ня гледзячы на ўсе манэўры Хрушчова, пазыцыя бонскага ўраду аставалася ўвесь час няз-меннай.

Пасьля доўгіх натугаў напасьледак удалося Хрушчову атрымаць згоду Амэ-рыкі на скліканьне канфэрэнцыі на най-вышэйшай узроўні, на якой, побач зь

іншымі праблемамі, будзе стаяць пы-таньне Вэрліна й наагул Нямеччыны. У сувязі з гэтым ціск Крамля на Заходнюю Нямеччыну апошнім часам яшчэ больш узмоцніўся.

Якраз у гэтым часе ў гарадох Заход-няй Нямеччыны пачалі паўтарацца ан-тысэміцкія акты, паходжаньне якіх вельмі загадкавае. Яшчэ няма дастатко-вых падставаў цьвердзіць, што гэтыя акты былі інспіраваныя савецкай агентурай, але для падазрэнняў дадзе-ных ёсць шмат, між іншым і тое, што апрача Заходняй Нямеччыны яны паў-тарыліся ў цэлым радзе краінаў вольна-га сьвету, у тым ліку і ў самым Ізраэлі.

Але гэтыя праявы антысэмітызму зь нявычайнай сквапнасцю выкарыстоў-ваюць Саветы ў сваёй прапагандзе су-праць Заходняй Нямеччыны. У радыя-перадачы з Масквы 19-га студзеня сё-лета савецкая прапаганда пасунулася аж гэтак далёка й абвінаваціла бонскі ўрад у тым, што ён інспіраваў права-кацыю, роўную «з падпалам райстагу ў 1933 годзе». Маскоўская «Правда» 10-га студзеня сёлета пісала: «Антысэміцкія правакацыі ў радзе заходніх краінаў бы-лі арганізаваныя службай бонскай разь-ведкі былага гітлераўскага генэрала Га-лена ... Служба генэрала Галена дзейіла на загад бонскага «Цэнтральнага праў-леньня псыхалягічнай абароны». А Хрушчоў у сваім выступленьні 15-га студзеня на апошняй сесіі Вярхоўнага Савету, прыпісваючы заходнянямецкаму ўраду адражэньне антысэмітызму й но-вафашызму, выказаў пажаданьне зблі-жэньня між Савецкім Саюзам і Вялі-кабрытаніяй ды Францыяй, якое за-бысьпечыла-б Эўропу перад нямецкай небясьпекай. Такое збліжэньне было-б у руках Хрушчова вялізарным козырам

на канфэрэнцыі на найвышэйшай уз-роўні.

Падняты ў Савецкім Саюзе нябывалы шум супраць антысэміцкіх выступлень-няў на Захадзе ў сваім цынзізме пера-ходзіць усякія граніцы, калі ўзяць на ўвагу факт, што якраз Савецкі Саюз сьняня зьяўляецца адзінай краінай, дзе антысэмітызм адкрыта падтрымоўваецца партыяй і ўрадам.

Услед за Масквой узмоцніў свае на-пады супраць Заходняй Нямеччыны і ўсходнянямецкі камуністычны рэжым. Ён нядаўна зьвярнуўся да канцлера Адэнаўэра з ультыматыўнай нотай, каб на працягу двух тыдняў распачаць пе-рагаворы ў справе адмовы Заходняй Ня-меччыны ад амэрыканскага атамнага аружжа. Адначасна ўсходнянямецкі ўрад прыгразіў, што ў працўным вы-падку ён зьвернецца да Савецкага Саю-зу з анлягічнай просьбай узброіць яго-ныя войскі атамным аружжам. Ня можа быць ніякага сумьляваньня, што гэтая ультыматыўная прапанова ўсходняня-мецкага ўраду была зробленая на загад Хрушчова.

4-га лютага закончылася ў Маскве канфэрэнцыя прэм'ераў, сакратароў парт-ыі, міністраў замежных справаў і мі-ністраў абароны дзяржаваў Варшаўскага пакту, на якой была ўзгодненая пазы-цыя, якую ў нямецкім пытаньні зойме Савецкі Саюз у травні на канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні. У супольным асьвечваньні ўдзельнікаў гэтае канфэ-рэнцыі сказана, што дзяржавы ўсходня-га блёку адкідаюць усякі кампраміс у нямецкім пытаньні і заключаць спа-ратны мірны дагавор з урадам Ўсходняй Нямеччыны ў выпадку, калі «намагань-ні падпісаньня мірнага дагавору з

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Падрыхтоўка пазыцыяў да нарады на найвышэйшай узроўні

(Маскоўская нарада ўдзельнікаў Варшаўскага пакту)

У першых днях лютага сёлета ў Мас-кве адбыліся дзьве нарады партыйных і дзяржаўных кіраўнікоў (першыя сакра-тары й старшыні саветаў міністраў) СССР, Альбаніі, Баўгарыі, г. зв. Нямец-кай Дэмакратычнай Рэспублікі, Польш-чы, Румыніі й Чэхаславаччыны.

2—3 лютага — у пляне «Савету Эка-намічнай Дапамогі», у які ўваходзіць СССР і ягоньня эўрапейскія сатэліты — адбылася нарада у пытаньні сельскае гаспадаркі.

4-га лютага — нарада Палітычнага Кансультатыўнага Камітэту дзяржаваў Варшаўскага пакту.

Нарада Палітычнага Кансультатыўна-га Камітэту трывала вельмі каротка — усяго толькі некалькі перадабедніх гад-зінаў, у той час як уся другая частка дня і ўвесь вечар былі прысьвечаны ўрачыстай цырымоніі падпісаньня дэ-кларацыі і з выключнай помпай правед-зенаму прыйму-банкету.

Абмеркаваць праблемы скарачэньня збройных сілаў СССР, выпрацаваць лі-нію савецкай пазыцыі на будучай кан-фэрэнцыі кіраўнікоў урадаў вялікіх дзяржаваў, правесці дыскусію з мэтай устанавленьня агульнай пазыцыі краін камуністычнага блёку ў міжнароднай палітыцы ды выпрацаваць, узгодніць і зацьвердзіць тэкст вялізнай дэкларацыі — за пару гадзінаў зусім немагчыма.

Такім чынам, тут маем дачыненьне з дыктатам савецкага кіраўніцтва, што склікала камуністычных правадыроў з усходняе Эўропы і ад іхнага імя пра-кламавала ўсе асновы сваёй заплянава-най на будучую Парыскую нараду на высокай узроўні вонкавай палітыкі.

Разглядаючы змест прынятай дэкл-арацыі, трэба адзначыць наступныя, ад-люстраваныя ў ёй пастулаты савецкай вонкавай палітыкі.

Праклямацыя імкненьня усіх 8-мі

дзяржаваў Варшаўскага пакту да ўсе-агульнага й поўнага раззбраеньня і сав-ецкага скарачэньня збройных сілаў, як прыкладу «добрай волі».

«Усе дзяржавы — сябры Варшаўскага пакту зьяўляюцца аб сваім імкненьні стацца ўдзельнікамі будучае ўмовы аб усеагульным і поўным раззбраеньні...» («Праўда», 5. 2. 1960).

Аднак ні ў паведамленьні ні ў дэкл-арацыі няма ніводнага слова аб скара-чэньні войскаў дзяржаў сатэлітаў і аб вывадзе савецкіх войскаў зь іх тэрыто-рыяў, як гэта было праклямавана на апошняй нарадзе Кансультатыўнага ка-мітэту 27 травня 1958 г., пасля скара-чэньня савецкіх збройных сілаў на 300 тысяч чалавек.

Гэта можа, праўдападобна, азначаць, што пытаньне аб вывадзе савецкіх вой-скаў з тэрыторыяў краін Ўсходняй Эў-ропы і скарачэньне іх собскіх сілаў за-плянавана савецкім кіраўніцтвам як аб'ект для торгаў на нарадзе 4-ох і як магчымая канцэсія на ўступкі для За-хаду.

У пытаньні аб зарганізаваньні кантро-лі й інспэкцыі за правядзеньнем прагра-мы раззбраеньня дэкларацыя мае ў са-бе анекдатычныя цьверджаньні аб тым, што кантроль, адказваючы ступені раз-збраеньня, ня можа быць лішне даклад-най, што яна стала-б «... шукаць шчы-ліны ў сістэме абароны іншых краін, атрымоўваць весткі, якія-б аблягчалі складаньне плянаў нападу на тую ці ін-шую краіну» (тамсама).

У прапановах аб раззбраеньні й узбра-еньні, што знаходзяцца ў дэкларацыі, трэба аддзіць яшчэ два момэнты, якія маюць немалаважнае значэньне.

Папершае замоўчваецца поўнасьцяй ультыхаўскі ультыматум ськіраваны ўраду Нямецкай Фэдэральнай Рэспуб-

ліцы, які мае ў сабе пагрозу ўзбраеньня НДР ракетнай зброй.

Падругое, у разьдзеле аб неабходнась-ці канчатковага спыненьня выпраба-ваньня атамнае зброі, аўтары дэклара-цыі гавораць толькі аб непажаданасьці «аднаўленьня» атамных выпрабаваньняў ЗША і Вялікабрытаніі, зусім не ўспамі-наючы аб надыходзячым у той час францускім выпрабаваньні атамнай бом-бы ў Сагары.

Гэта паказвае на яўную прапаганд-насць савецкай вонкавай палітыкі, разлічаную на прымірэньне Хрушчова з Дэ Голам з мэтай унесці нязгоду ў па-літыку заходніх саюзьнікаў, што асаблі-ва важна для Крамля перад склікань-нем Парыскай канфэрэнцыі на высокай узроўні.

У дэкларацыі шмат увагі прысьвечана савецкім патрабаваньням у нямецкім і бэрлінскім пытаньні.

Аналізуючы гэтую частку дэкларацыі, можна зрабіць выснаў, што перад Па-рыскай нарадай савецкае кіраўніцтва займае ў нямецкай праблеме вельмі цвёрдую пазыцыю, дамагнструючы За-хад, што ў гэтых пытаньнях яно ня мае намераў рабіць якія-небудзь уступкі.

У дэкларацыі йзноу канстатуюцца не-абходнасьць заключэньня мірнае ўмовы з абедзьвюма нямецкімі дзяржавамі і гэтым самым «зьяўлядаваць рэшткі дру-гой сусьветнай вайны» ды ўстанавіць статус «вольнага» гораду для Заходняга Вэрліну.

Аналіза дэкларацыі пацвярджае так-сама і тое, што адным з асноўных за-даньняў савецкай палітыкі перад Па-рыскай канфэрэнцыяй, на ёй і пасля яе — гэта ізаляцыя Заходняе Нямеччы-ны ад іншых уплывовых заходніх дзяр-жаваў. Да гэтага яшчэ даходзіць цьвер-джаньне аб тым, што дзяржаўны лад нямецкай фэдэральнай Рэспублікі бы-

цый «за вяртаньне на радзіму» перахо-дзяць цяпер да акцыі сталай і шырока заплянаванай паза гэтай «радзімай».

У звароце «Слова да землякоў», на-друкаваным у 7-ым нумары «Голасу Ра-дзімы», гаворыцца аб гэтым адкрыта: «Голас Радзімы» будзе мацаваць су-вязь з усімі патрыётамі за мяжой, памя-таць аб іх добрых учынках. Мы спадзя-ёмся, што чытачы «Голасу Радзімы» бу-дуць і далей пісаць да нас пісьмы, вы-казваць свае пажаданьні і актыўна да-памагаць у выкананьні вялікай патры-ятычнай справы — **пашыраць праўду аб вольнай савецкай краіне, паглыбляць патрыятычныя пачуцьці да малі-Радзі-мы, вольнай Савецкай Беларусі**» (пад-чыркнута намі — А. К.).

Значыцца, мэтай большавікоў ужо ня ёсць сыягваньне эмігрантаў у Савецкі Саюз, але арганізаваць на чужыне боль-шавіцкую акцыю сярод эмігрантаў. Хо-дзіць ім пра тое, каб у легальных і не-легальных формах стварыць у краінах вольнага сьвету ячэйкі большавіцкае агентуры дзеля параліжваньня палі-тычнае акцыі эмігрантаў.

У іншым месцы «Голасу Радзімы» га-ворыцца і аб гэтым:

«Голас Радзімы»... будзе выкрываць нацыяналістычных здраднікаў, якія ашукваюць нашых суайчыннікаў, чэр-няць Радзіму і вялікую справу будаў-ніцтва камунізму ў нашай краіне».

З гэтага новага курсу большавіцкае палітыкі ў дачыненні да эміграцыі мож-на зрабіць два важныя вывады.

Папершае, гэта лішнее пацьверджань-не таго, што палітычная эміграцыя й ейная дзейнасьць у вольным свеце зьяўляецца для большавікоў косьцяй у горле ў іхнай як вонкавай, гэтак і нут-равай прапагандзе. Палітычная эмігра-цыя выдатна дапамагае вольнаму сьвету пазнаць запраўдную сутнасьць больша-візму й перасьцерагае яго перад небясь-пекай камуністычнае прапаганды. Най-больш небясьпечным для большавікоў ёсць факт, што голас палітычнай эмі-грацыі рознымі каналамі прабіваецца празь язлезную заслонку, даходзіць у на-шую паняволеную бацькаўшчыну й вы-клікае там гучнае рэха.

Падругое, бесьперапыннае ўсільваньне сярод эміграцыі большавіцкае дэструк-цыйнае акцыі сьвечыць і аб тым, што гэтая эміграцыя ў змаганьні з больша-віцкім наступам выказала дастаткова ідэйнасьці, гарту й сілы, каб адбіць усе варожыя ўдары. Іншымі словамі гэта абазначае, што бой з большавіцкай аген-турай эміграцыя выйграла.

Алесь Крыга

цам не зьяўляецца дэмакратычным, і ён нядвусэнсавя параўноўваецца з нацыя-налі-сцыйлістычным рэжымам Гітлера.

Апрача таго, наўсуперак усіх прыня-тых у свеце нормаў дыпламатычнага й дзяржаўнага цыраманіялу, дэкларацыя Палітычнага кансультатыўнага камітэту першы раз у гісторыі існаваньня гэтае інстытуты падпісвалася спачатку 1-мі сакратарамі кампартыяў (27 травня 1958 г. дэкларацыя гэтага камітэту, па-водля міжнародных правілаў, была пад-пісаная толькі старшынямі саветаў міні-страў).

Гэтая зьмена паказвае на тое, што ЦК КПСС старалася прыдаць асаблівае аў-тарытэцнасьці пастановам Маскоўскае нарады і то якраз у лягеры дзяржаваў камуністычнага рэжыму ды ў сусьвет-ным камуністычным руху ў цэлым.

Падсумоўваючы вынікі лютаўскае на-рады дзяржаваў Варшаўскага пакту, можна канстатваць, што адным з галоў-ных яе заданьняў — гэта спроба давес-ці заходнюю сьвету быццам існуючую маналітнасьць камуністычнага лягеру ды ўстойлівасьць санкцыянаваных ім пазыцыяў у разьвязаньні эўрапейскіх праблемаў.

Як зьнікаюць Беларусы й іншыя народы СССР

Нядаўна ў савецкай прэсе былі апублікаваныя дадзеныя пра нацыянальны склад насельніцтва СССР згодна перапісу пачатку 1959 году. Як паказваюць агульныя падлікі, аказваецца на сяньня ў Савецкім Саюзе жыве толькі 7.829.000 Беларусаў. У самой БССР быццам-бы налічваецца толькі 6.444.000 Беларусаў, ў РСФСР — 845.000, на Ўкраіне — 291.000, у Казахстане — 108 000, у Летуве 30 000, у Латвіі — 61.000, і ў Эстоніі — 11.000. І гэта ўсё. Разам яны складаюць 7.790.000 чалавек. Такім чынам, у параўнаньні зь першай лічбай (7.829.000) яшчэ не хапае 39 000 Беларусаў. Магчыма таксама, што гэтыя 39 000 чалавек «раструсіліся» па другіх рэспубліках або былі накінутыя на «прывеску» згодна традыцый савецкай статыстыкі. Цяпер жа савецкая прэса паведамляе, што ў БССР на 8.060.000, але 8.055.000 насельніцтва. Аднак ці варта займацца гэтым «нікчэмным» лікам, калі «дзесьці» зьніклі другія мільёны Беларусаў.

На агульны лік 8.055.000 насельніцтва БССР, апрача 6.444.000 Беларусаў, прыпадае 729 000 Расейцаў, 539 000 Палякаў, 150.000 Украінцаў і 150.000 Жыдоў. Ведама, Расейцаў шмат ў БССР, але толькі не такая колькасць. Спасярод гэтага ліку «Расейцаў» знаходзіцца таксама паважная колькасць беларускага этнаграфічнага элементу, які або ў сілу гістарычных абставінаў, або з палітычных прычынаў і разьлікаў змушаны быць падацца за Расейцаў. Калі ходзіць пра гэтых бэсэсэраўскіх «Палякаў», дык напэўна гэта будучь Беларусы-каталікі. Трэба зразумець тыя абставіны, у якіх Беларусы-каталікі выходзіліся ў мінулым польскім гаспадарстве, а таксама трэба зразумець цяперашні савецкі абставіны і тую пануючую ў БССР антыбеларускую атмасфэру, тым больш антыкаталіцкую атмасфэру. Ведама, куды лепш у БССР быць «каталіком-Панішчыкам».

НЯМЕЦКАЯ ФЭДЭРАЛЬНАЯ РЭСПУБЛІКА ...

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

абедзьвюма нямецкімі дзяржавамі ня знойдзіць падтрыманьня з боку Захаду».

Страціўшы надзею, што ўдасца падпарадкаваць сабе ўсю Нямецчыну, Савецкі Саюз, як бачым з пастановы канфэрэнцыі дзяржаваў Варшаўскага пакту, пакуль што задавальнаецца згодай Захаду на статус кво, г. зн. на замацаваньне падзелу Нямецчыны. Каб гэтага дасягнуць, Хрушчоў на канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні праўдападобна будзе прапанаваць сваім заходнім партнёрам некаторыя ўступкі ў іншых пытаньнях, што будучь стаяць на парадку дня. Таксама вельмі праўдападобна што Вялікабрытанія ня будзе супраць, каб задаволіць патрабаваньні Хрушчова.

Вялікае значэньне будзе мець, аднак, голас Адэнгаўэра, ня лічыцца зь якім Захад ня можа. А таму ёсьць амаль пэўным, што ў справе нямецкай Хрушчоў нічога не дасягае і на канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні. З гэтага, аднак, ня прыйдзецца цешыцца, бо ў такім выпадку не скарыстае нічога й Захад, і нямецкае пытаньне астанецца тады й надалей неразвязаным.

Язэп Каранеўскі

лікам», чымся каталіком-Беларусам. Для Расейца Беларус-каталік азначае ня толькі зраду перад праваслаўем, галавой якога мусіць быць толькі Масква, але й зраду перад «брацкімі» ўсходня-славянскімі народамі, якіх Масква ўважае за адзін «рускі народ». Калі-ж і былі Палякі ў БССР, дык яны пастараліся пакінуць гэты савецкі «рай» адразу пасьля вайны ў часе так званaga абмену насельніцтвам паміж БССР і Польшчай. Як ведама, з гэтае нагоды скарысталася таксама й шмат Беларусаў, і ня толькі Беларусаў-каталікоў, але праваслаўных, выехаўшых у Беласточчыну ці наагул у Польшчу.

У Летуве, аказваецца, налічваецца толькі 30.000 Беларусаў! Здрава! Дзе-ж дзяваўся беларускі этнаграфічны элемент тае часткі Беларусі, якая была падараваная Летуве Сталінам у 1939 годзе, пайменна Віленшчыны й самое Вільні? Цяпер у Летуве, апрача Летувісаў, лік якіх вызначаецца ў 2.151.000 чалавек, знаходзяцца яшчэ 231.000 Расейцаў і 230.000 Палякаў. Трэба думаць, што тут таксама, зь гістарычных і палітычных прычынаў, Беларусы запісаліся ці запісвалі іх або Расейцамі, або Палякамі, або навет і Летувісамі. Прыкладам, славуць беларускі маляр Пётр Сяргеевіч сьняня мусіць сябе называць Летувісам. Наагул-жа, Расея згодна падтрымоўваць навет летувіскі шпанізм, абый толькі супрацьдзейць беларушчыне. Пра гэта сьветчыць хоць-бы падтрыманьне ёй летувіскае канцэпцыі аб гісторыі Вялікага Княства Літоўскага або справа з памяtnікам беларускаму нацыянальнаму гэрою Кастусю Каліноўскаму, на якім сьняня красуюцца надпісы на летувіскай і расейскай мовах, але адсутнічае надпіс на беларускай мове.

У Латвіі крыху больш Беларусаў — 61.000, але ці гэта ўсё? Яшчэ ў 1927 годзе «Большая Советская Энциклопедия» (т. 5 — Беларусь) падавала, што ў Латвіі на беларускіх этнаграфічных землях жыве вышш 300.000 чалавек. Цяпер-жа ў Латвіі, апрача 1.298.000 Латвішоў, жыве 556.000 Расейцаў і 60.000 Палякаў. Такім чынам і ў Латвіі зьніклі Беларусы, стаўшыся Расейцамі ці навет і Палякамі.

У РСФСР цяпер налічваецца, як гаварылася вышэй, 845.000 Беларусаў. Гэта, ведама, сьняняшнія піянеры Сібіры й Поўначы, а таксама параськіданая па Расеі беларуская інтэлігенцыя й моладзь. Прыкладам, яшчэ ў 1955 годзе тая-ж «Большая Советская Энциклопедия» (т. 37 — РСФСР) сьцьвярджала, што многа Беларусаў жыве ў Сібіры, асабліва ў Краснаярскім краю. Насельніцтва беларускае Смаленшчыны, Браншчыны й Поўначы (пераважна быўшай Вялікалуцкай вобласці), а таксама часткі Чарнігаўшчыны залічана да Расейцаў або да Украінцаў. Вялікалуцкая вобласць у 1958 годзе была падзеленая паміж Пскоўскай, Ноўгарадзкай і Калінінскай абласцямі, а таму цяжка ўстанавіць дакладны лік ейнага насельніцтва. Прынамс ён дасягае да 1.000.000 чалавек. Паводля дадзеных разгляданага перапісу, у Смаленскай вобласці цяпер налічваецца 1.140.000 насельніцтва, у Бран-

скай — 1.547.000 і ў Чарнігаўскай — 1.553.000. Да апошняга ліку вялікі ўклад зрабілі й Беларусы, прынамся каля палавіны. Шмат Беларусаў знаходзіцца таксама й у Калінінградзкай вобласці (Ўсходняя Прусія), якая налічвае цяпер 610 000 чалавек. Гэты «но-манс лэнд» быў заселены пераважна Беларусамі. Беларусы жывуць таксама й у Польшчы, у перададзенай апошняй беларускай Беласточчыне й на «землях адзёсканых», куды трапілі тыя Беларусы, што выехалі з БССР падчас абмену насельніцтвам між БССР і Польшчай. Што найменш, іх павінна быць 1.500.000 чалавек.

Такім чынам, зрабіўшы прыблізны й скромны падлік, ськідаючы навет некаторы працэнт на іншанародны этнічны элемент, мы можам атрымаць хоць-бы наступную агульную колькасць Беларусаў:

1. БССР:

а) «чыстых» Беларусаў	6 444 000
б) спалачаных	500 000
в) зрусыфікаваных	300 000

2. РСФСР:

а) «чыстых» Беларусаў	845 000
б) зрусыфікаваных:	
1) Смаленшчына	1 000 000
2) Браншчына	1 200 000
3) Поўнач	1 000 000
4) Прусія	250 000

3. Летува:

а) спалачаных	200 000
б) зрусыфікаваных	150 000
в) «чыстых»	30 000

4. Латвія:

а) зрусыфікаваных	350 000
б) «чыстых»	61 000

5. Эстонія:

б. Казахстан	11 000
7. Украіна:	108 000

а) «чыстых»	291 000
б) зрусыфікаваных	
і зукраінізаваных	600 000

8. Польшча

Усяго:	14 840 000
--------	------------

Гэтыя 14 840 000 трэба прыймаць за мінімальную колькасць Беларусаў, бо шмат больш іх знаходзіцца як у РСФСР, так і ў другіх нацыянальных рэспубліках. Прыпомнім, што яшчэ ў 1927 годзе савецкія крыніцы налічвалі каля 12 000 000 беларускага насельніцтва, карыстаючыся дадзенымі перапісу 1897 году, савецкім падлікам 1926 году, і польскімі зьвесткамі.

Калі ходзіць пра самы рост беларускага народу, дык тут трэба прыпомніць тыя геапалітычныя ўмовы, у якіх ён жыў і жыве цяпер. У далёкія часы колькаснаму разьвіццю беларускага народу мяшалі частыя й задоўжаныя войны з Маскоўшчынай. Пасьля Беларусь сталася арэнай зьнішчальных для яе міжнародных войнаў. Варта тут хоць-бы прыпомніць Швэдзкую вайну пачатку 18

стагодзьдзя, калі Беларусь руйнавалася як маскоўскім, так і швэдзкім войскам. Напрыклад, падчас гэтае вайны расейская армія адступаючы з-пад Вільні, усё зьнішчала на сваім шляху, уключна з пасевамі, каб толькі зрабіць цяжкасці для швэдзкай арміі. Гэта, ведама, мусіла адбіцца на народзе, спрычыніўшы пагалоўны голад, заразу, а там і масавыя выміраньне насельніцтва. Тое самае паўтарылася ў 1812 годзе ў часе вайны з Напалеонам. У нашым стагодзьдзі зьнішчальнымі для беларускага народу былі дзьве апошнія сьветавыя войны. Ды ня толькі войны спрычынілі масавыя вынішчэньне насельніцтва. Каляніялізм тут шмат прылажыў свае рукі. Варта хоць-бы ўспомніць заўвагу Некрасава, які гаварыў у свой час, што ў Расеі «пад кожнай чыгуначнай шпалай ляжыць замучаны Беларус». Тое самае паўтарылася й у савецкія часы, калі масавыя чысткі Сталіна спрычынілі загубу мільёнаў Беларусаў. Пайменна, ад ахвяраў другой сьветавай вайны, ад савецкіх перадаваных і пасьляваенных чыстак і ад перашнянга савецкага перасяленьня БССР і на сьняняшні дзень яшчэ ня можа дараўнацца з гледзішча на колькасць насельніцтва да свайго перадваеннага стану. Як ведама, у 1939 годзе ў БССР уключна зь Беласточчынай налічвалася 10 500 000 (безь Беласточчыны 9 200 000) чалавек, а сьняня яна мае толькі 8 055 000.

Аднак чырвоныя маскоўскія цары далей пераскочылі быўшых белых сатрапаў ў практыцы зьнішчэньня народу як нацыі. Яны бяруцца адразу з галавы ці карыстаюцца мэтадам расьсяканьня жывога цела народу на дзьве часткі. Найлепшы прыклад тут наглядаецца ў іхным экспэрымэнце над беларускім народам. Прышоўшы да ўлады, яны адразу разрэзалі гэты народ на «істинно русский» і другі — «Велорусской национальности». Першы яны прылучылі да Расеі (беларускую Смаленшчыну, Браншчыну й Поўнач, ды навет жадалі прылучыць таксама Полаччыну, Віцебшчыну й Магілёўшчыну), выдзяляючы другому запаведнік-рэзэрвуар, якім была БССР да 1939, а асабліва да 1924 году (да г. зв. узбуйненьня БССР).

Гэткім спосабам таўсцела й цяпер таўсчэе Расея, а зь ёй таўсчэе й шырыцца расейскі народ.

Паводля перапісу 1959 году ў СССР быццам-бы налічваецца цяпер 114 588 000 Расейцаў. Зь іх у самой РСФСР жыве 97 845 000 чалавек. Астальныя 16 743 000 раськінуты па нацыянальных рэспубліках. Агульная колькасць насельніцтва РСФСР налічваецца цяпер у 117 534 000 чалавек. Згодна падліку 1939 году тут жыло 108 370 000 (згодна «БСЭ» т. 37 — 107 700 000) чалавек. На іх тады прыпадала каля 80 000 000 Расейцаў, калі верыць той-жа «БСЭ», якая сьцьвярджае, што Расейцаў было каля 75% агульнае колькасці насельніцтва. Значыцца за апошніх 20 гадоў толькі ў РСФСР лік Расейцаў узрос на 17 845 000 ці на якіх 22,3%. Гэты працэнт будзе шмат вышэйшы, калі ўлічыць расейскую эміграцыю ў другія нацыянальныя рэспублікі, якая

стала значнай асабліва пасьля вайны 1941-1945 гадоў. Такага параўнальна высокага прыросту не наглядаецца ў нацыянальных рэспубліках, тым больш прыросту нацыянальнага насельніцтва. За вынятак некаторых, дзе прырост адбыўся за кошты іміграцыі пераважна, тут наглядаецца або нікчэмны нацыянальны прырост, або замарожанасьць насельніцтва, або навет упадак, як гэта ў выпадку Летувы й асабліва БССР.

Скуль-жа такі высокі нацыянальны прырост расейскага народу? На агульную колькасць у 208.800.000 насельніцтва СССР прыпадае такім чынам 114.588.000 Расейцаў, і на агульную колькасць у 117.534.000 насельніцтва РСФСР прыпадае 97.845.000 тых-жа самых Расейцаў! Заўважым, што агульнае насельніцтва РСФСР павялічалася ў параўнаньні з 1939 годам толькі на 9.164.000 ці на 8,4%, тады як лік Расейцаў гэтай РСФСР узрос за той-жа самы прэрыяд на 17.845.000 ці на 22,3%. Розніца між агульным і расейскім прыростамі складае такім чынам у 8.681.000 чалавек. Што гэта азначае? Ці не павялічваецца Расейскі народ за кошт іншых народаў? Пайменна, з гэтых падлікаў выразна відаць, што насельніцтва РСФСР расло толькі за кошт «расейскага» прыросту ў той час, як другія нерасейскія народы ня толькі што «некрануліся» ў сваім росьце зь месца, але страцілі за гэты час 8 681 000 чалавек, даўшы гэткую суму дадатковых «Расейцаў». Больш таго, Расея й Сібір у гэты прэрыяд сьстэматычна папайняліся хваляй нерасейскіх народаў іншых нацыянальных рэспублікаў, а чыстакроўныя Расейцы выязджалі ў гэты час у іншыя нацыянальных рэспублікі. Гэтак, напрыклад, у Казахстане лік Расейцаў узрос да 4 014 000 чалавек, у Узбэкістане — да 1 101 000, у Кіргізіі да 624 000 чалавек, у Азэрбайджане — да 515 000, і г. д. Значыцца, рост Расейцаў адбываецца за кошт іншых народаў, дасягнуўшы сьняня гэтае вялізарнае велічыні — 114 588 000. Бяручы пад увагу мінімальны прырост нерасейскіх нацыянальных этнічных групаў РСФСР, трэба ўважаць, што Расейцы растуць за кошт народаў нацыянальных рэспублікаў Эўропы і Сярэдняй Азіі.

Можна тут паўстаць закід нерасейскім народам СССР, што яны «дабравольна» днацыяналізуюцца й масава пераходзяць у расейскую нацыю? На гэты закід зробім з свайго боку толькі адну прапанову. Уявім сабе такое палітычнае становішча, пры якім расейскі народ быў-бы пазбаўлены іншай нацыяй свае гісторыі й культуры; быў змушаны вучыцца ў іншанацыянальных школах і выходзіцца на чужой нацыянальнай традыцыі, гісторыі, культуры; кжны дзень адчуваць на сваіх плячах нацыянальны ціск і нацыянальнае перасьледаваньне; перажываць час да часу «нацыянальна-буржуазныя» чысткі; наагул кжны дзень перажываць брутальную днацыяналізатарскую палітыку, разьлічаную на яго зьнішчэньне як нацыі. Пайменна, у такіх умовах жывуць цяпер нерасейскія народы СССР, і вось мы маем гэтага вынікі. Тое самае сталася-б пры падобных умовах і з расейскім народам.

П. Залужны

Уладзімер Глыбіньні

Добры дзень, акіян!

Як толькі першае гарачае сонца запалала над Нью-Ёркам, іх непераможна пачаў завальваць чароўны прастор бурлівага акіяну. Яны трызнілі ім уначы, бачылі ягонія далі ў міржлівых снох, ён іх перасьледваў сваімі ўявамі ўдзень, не пакідаў іх у тэмных жаданьнях кажнае хвіліны. Увесь чэрвень мінуў у схаваных у падсьведамасьці марах аб будучай сустрэчы зь неабсяжнаю, блакітна-шэраю вадзяною глыбаю, што з шумам набягае на пясчаны бераг і зараз-жа пакідае яго насустрэч новаму валу.

Міхась Кандратовіч часта сярод белага дня лавіў сябе на тым, як задумаўшыся, ён уяўляў сябе на вяршаліне магутнае хвалі, што ўзносіла яго на вышыню свайго ўздыму, а сьледам апушчала ў мяккае ўзлоньне цямніносьняй вадкасці, ахутвала сучальнаю коўдраю, прыемным халаднавата-асьвяжальным бальзамам. У ягоных уявах салёныя брызгі залівалі твар, сьляпілі вочы, абдавалі голаў неадчэпнымі ліпкімі пацалункамі рухлівых шэра-пеністых хваляў. Ад уяўнага задаваленьня ён часам навет кранаўся рукою твару, каб ськінучы затрыманы шматкі пены, і тут-жа схамянуўся ад раптоўнага зразуменьня ўявы.

Мора, мора! Хаця-ж стала ніколі Міхась і ня жыў доўга на тваіх берагох (лёс аддзяліў ягоную бацькаўшчыну ад гэтых шчодрасьцяў прыроды), аднак на ўсё жыццё засталіся пануючымі ў успамінах абразы струкатых берагоў Крымскае абтокі зь сінімі затокамі і ўзгорыстымі сьхіламі да вады, велічныя высокія сьцены крутых чарнаморскіх гораў Каўказу, акаймаваныя мяккімі й цёплымі водамі сваёй Рывэры, якія ці раз яму даводзілася перасекчы на цеплаходзе ў часе летніх падагрожажаў па поўдню. Давялося было Міхасю аднойчы спаліць сабе сьпіну за нейкую гадзіну на пляжах Ватума, прыёмна песьцячыся ў сонечных праменьнях на абточанай, як шрот, гальцы. Пазьней на вакацыях (тыя два месяцы вольнага лета адно і сплалчалі нялёгка працоўны год настаўніка)

бачыў Міхась і суворую шэрую прастору Балтыцкага мора, хваёвыя нізкія берагі Фінскага ўзмор'я. Ня раз заплываў ён далёка па серабрыстай паверхні насустрэч заходу сонца, калі вечаровыя праменьні ружовымі пасмамі ледзь краналіся нібыта адсунатай у нябачную даль берагавой палсы, і толькі вяршаліны ўзнесьліся на ўзвышшы стагодніх квяоў залаціліся ў зыркай ружовасьці канаючага дня. Тады, лежачы на паверхні зраўнаважанае дзённым змаганьнем з стыхіямі і спакойнае вечаровай парой бясконцае воднае прасторы, Міхась адчуваў сябе малесенькай, нікому нязнанай кропляй, адарванай ад усіх сувязяў чалавечага жыцця, аддадзенай на волю стыхійнага руху адвечнае прыроды. Ён ляжаў, ледзь рухаючы нагамі, каб адно ўтрымвацца на вадзе, і, уставіўшыся, сузіраў адвечны супакой. Ледзь бачная маленькая хмарынка адбівала на сябе рознакалёрнае палым заходу, а вакол у бясконцасьць навісала празрыстая балздонная сьнява, і ёй ня было ні канца ні краю. Міхась міжвольна параўноўваў свой лёс з гэтаю адзінотнаю, няведама. чаму закінутаю цяпер сюды, хмарынкаю, і яму рабілася солодка ад зразуменьня падзялянае тут толькі зь ёю, неабмежаванае волі.

Праз колькі гадоў дзесьці дзён Кандратовічаў калыхаў на сабе бурлівы Атлянтычны акіян. Параплаў кідала як трэску на хвалях бушаўной стыхіі. Карабельныя нос заглыбляўся ў ваду і заліваўся халоднымі кастрычніцкімі цямнінымі хвалямі. Затым яго раптам падымала ўверх, няроўная паверхня акіяну нібыта апушчалася далавах і залівала карабельную палубу ўжо з-заду, а параплаў, здавалася часінкамі, затым усім сваім касьцяком сам апушчаўся долу. Абдаваны наскрозь салёным водным пылам у колкім ад холаду паветры, Міхась трымаўся паручняў карабельнае агарожы, пільна ўглядаўся ў далечыні. Ён разважаў аб бясконцасьці прасторы й неабмежаванасьці акіянскае магуты. У думках ён сьхіляўся перад гэтым чудам Божага стварэньня, і яго часам навет радавала бясьсільле чалавека перад гэтым дзівам.

У Амэрыцы для Міхасёва сям'і сталася абавязкавай традыцыяй ўлетку ўцякаць ад ньюёрскае гарачыні пад засен густых дуброваў, да берагоў празрыста-халодных рэчак, да

крышталю глыбокадонных вазёраў або пад скову акіянскага брызгу.

У гэтым годзе ў чарадзе абіраных для летавішча месцаў акіян зноў атрымаў перавагу. Перад ім адступілі Навес пакусы летавач у чудойнаказачных па прыгожасьці Кастэльскіх гарах зь іх багацьцем стронгавых ручаінаў і высокагорных празрыстых вазёраў. Адыйшлі да далёкае будучыні таксама і пляны ехаць у чароўныя Адырондакскія горы. Акіян перамог усе іншыя звабы.

Пасьля звычайных перад летаваньнем клопатаў і хатніх справаў нарэшце прыйшоў дзень ад'езду. Зраньня малая дзесцігадовая Зоська ўжо збіралася свае кнігі й гульні. Рухавая Ірына, Зосіна маці, ад сьвятла завіхалася каля рэчаў, патрэбных для зручнейшага жыцця далёка ад гарадзкое раскошы. Здаецца, рабілі надзвычайна суровы адбор самага неабходнага, а клумкаў наваззалася гэтутлькі, што ледзь знайшлі ім месца ў машыне. Пакуль выбраліся, была ўжо адзінаццатая гадзіна. Чыстае, як блакітнае шкло, неба абяцала сьпякотны і задушны дзень. Калі садзіліся ў «Дэсоту», праз расчыненыя дзьверы ў твары раптам палыхнула, нібыта полымям, нагрэтым паветрам. — Ну, браце, тут горш, чым у лазьні, — гукнула зь пярэпалаху Ірына, найбольш чулая да гарачыні, і затрымалася ў нерашучасьці перад дилемаю, лезьці ў машыну ці не.

Міхась хутка парасчынаў вокны, пакінуў насыцеж дзьверы, улучыў вэнтэляттар. Той выгнаў цяжкое паветра, і неўзабаве ў кузаве сталася сьвяжэй. Зь веселяйшым настроем дзьве пасажыркі расьселіся на мяккім сядзеньні, і Міхась улучыў матор. Павольна машына набрала хуткасці, а разам з тым усё больш і больш пачала наганяць у сярэдзіну сьвяжэйшага паветра. Куды большае палягчэньне прыйшло, калі мінулі Трыбораў мост і выйшлі на шырокі Грэнд Сэнтрал Паркуэй. Тут лёга было разганяць машыну на 50 і наг больш мільд. Вэнтэляттар гнаў у ногі шофэру паветраныя хвалі, яны доходзілі і да жанок. Іхнія твары хутка перасмыкнуліся радасным чаканьнем даўно-жаданае сустрэчы з водным чарадзем.

Зьезд беларускага каталіцкага духавенства на эміграцыі

Адкрыты ліст М. Даражэю

У Рыме ад 1-га да 6-га лютага сёлета адбыўся першы, можна сказаць, агульны зьезд беларускага каталіцкага духавенства эміграцыйнага абодвух абрадаў на чале зь Я. Э. Біскупам Валеславам Слоскансам, Апостальскім Адміністра-рам Менскай і Магілёўскай дыяцэзіі, які апынуўся цяпер сваімі дыяцэзіямі на выгнаньні, як Апостальскі Візытатар.

Пякуюча патрэба такога зьезду для су-польнага абмеркаваньня балючых пра-блемаў даўно ўжо адчувалася. Недатат-ковае душпастырства сярод беларускай каталіцкай эміграцыі, расьцягнутае па ўсім сьвеце між іншавярцамі ды чужымі нацыямі, незаўсёды ўходзячымі ў інтарэсы духоўныя небаракі самотнага эмігранта, ня кажучы ўжо аб ягоных ідэйна-адраджэнскіх патрэбах, крыча дамагаецца свайго больш рацыянальнага й эфэктыўнага ўладжання. Кажам «расьцягнутае», бо расьсяленьне эмі-гранцкай масы зь пераходных канцэн-трамэнтаў павяняна на сталае асёліш-ча ў розных краях, а найбольш у ЗША, не заўсёды спрыяла большаму згушчэ-нню аднаверцаў, дзе зараз можна бы-ло б лёгка арганізаваць душпастырства свайму роднаму духоўніку Беларусу; тым болей, што і чужагерахчынае ду-хавенства не заўсёды магло прыйсьці з

душпастырскай помаччу дзеля няведа-ня мовы сьвежапрыбылых вернікаў. А тыя вернікі і з свайго боку таксама ня ведалі ні мовы дадзенага краю, ні яго рэлігійнага быту, ні духа, бадзючыся вось гэтак самотна безь сьвятых сакра-мэнтальных практыкаў, без айцоўскае пацехі й настаўленьня, а часта і ў неба-сьпецы веравызнавальнага зблуканьня, навет буянска-сэктанскага самадурства.

Калі нельга сказаць гэтага аб палажэ-ннх усяе каталіцкае беларускае эмігра-цыі (Зьезд лічыць яе 20%), бо ў некато-рых гусьцейшых асяродзьдзях, як пры-кладам у ЗША, саматугам згрупаваліся вернікі, выкарыстоўваючы дарыўча сва-іх сьвятараў самаахвотнікаў або місій-ныя цэнтры ўсходня, то ўсётакі больш-шасьць каталікоў лаціннікаў астэцка ў бяздушпастырскім абрадава-духовым сіроцтве.

Ня шмат мог памагчы, паміма свае шчырае адданасьці беларускаму ката-ліцтву, Я. Э. Апостальскі Візытатар, бо ўлада яго сягала толькі да часткі За-ходняй Эўропы; удадтку й высмакта-нае мучаніцкімі катаргамі балышавіцкі-мі здароўе ня надта спрыяла разьвіццю яго візытатарскай апекі.

Стварылася вось-жа патрэба на су-польным зьездзе сьвятароў дакладна

разгледзець сытуацыю ды абмеркаваць дэзыдэраты, прадстаўляючы іх Апо-стальскаму Пасаду з просьбаю помачы.

І вось, з увагі на гэнную прынагледную патрэбу, ня гледзячы на нявыгадны зі-мовы сэзон, у якім цяжка было спадзя-вацца прыбыльця запрошаных із-за акі-яну, склікаецца гэты зьезд, на які і 16-ці сьвятароў запрошаных прыбывае 10-ёх, між імі некаторыя з дэлегацыямі ад няпрысутных. Уся праграмавая праца яго, за выняткам аўдыенцыяў, адбыва-ецца ў доме рэдакцыі «Зьнічу». Галаў-нейшыя пункты праграмы — гэта:

1) Уступныя аднаднёвныя Рэкалекцыі зь дзьвюма глыбокапавучачымі канфе-рэнцыямі Яго Эксцэленцыі, духоўным чытаньнем ды адноснымі практыкамі рытуальнымі.

2) Уканстытуаваньне ўладаў: старш-ні, сакратароў і Рэдакцыйных Камісіяў; высылка інаўгурацыйнай тэлеграмы Ай-цу Сьвятому (на якую атрыманы тэле-графічны адказ з Апостальскім Бага-саўленьнем для зьезду); прыняцце раскладу штодзеннай працы.

3) Рэфэраты з адноснымі дыскусіямі ў працягу трох чародных наступных дзён: а) «Рэлігійныя праблемы беларус-кай эміграцыі» — а. Леў Гарошка; б) «Беларуская рэлігійная прэса» — кс. др.

Ад Рэдакцыі: У газэтцы балышавіц-кага камітэту занадзваньня «на радзі-му» (№76, кастрычнік 1959 г.) быў зьмешчаны «адкрыты ліст» да сп. Б. Рагулі. Пад лістом прозьвішча: «Міко-ла Даражэй, Наваградзкі раён. «Баць-каўшчына» атрымала ад аднаго із сваіх чытачоў, што жыве цяпер у ЗША, ад-каз Міколу Даражэю, якога ён асабіста вельмі блізка знаў. Ніжэй зьмяшчаем адказ.

★

Добры дзень, суродзічу Мікола!

Можка ты й пераполахаешся, атрымаў-шы ліст ад «зрадніка», актыўнага во-рага «найдематрачнейшага» ў сьве-це камунізму, але, каб ня даў знаць аб сабе, пішучы ліст у пашквільную га-зэтку «За вяртаньне на радзіму» на ймя

П. Татарыновіч; в) «Як вырашыць рэлі-гійныя патрэбы беларускай эміграцыі» — а. Др. Ч. Сіповіч.

Змест гэтых рэфэратаў будзе публі-кавацца ў часопісах, таму затрымоўва-ца над імі тут ня будзем. Рэзальцый-ж з дыскусіяў былі запратаклаваныя. Яны былі да пэўнай меры субэтрам для таго асноўнага пункту праграмы: мэма-рыял.

4) Мэмарыял сам абаснованы на чаты-рох галоўных пунктах, у якіх між ін-шым выказаны просьбы да Яго Сьвя-тасці: абяспекі герархчна-праўнай, фінансавай для новых душпастырскіх устаноў, для прэсы ды іншых патрэ-баў, заспакаеньне якіх перарастае на-шыя соськія магчымасьці. Просьбы гэнны абгрунтаваны гістарычна, статыстычна, кананічна, каньютуральна.

5) Даручэньне гэтага важнага даку-манту адбылося на аўдыенцыях у само-га Айца Сьвятога 6 лютага сёлета і ў Кангрэгацыях: Усходняй ды Кансыста-рыяльнай на рукі іх Эмінэнцыяў Кар-дыналаў-Прэфэктаў.

Першую аўдыенцыю бачыце тут на здымцы, зь якое гэтутыкі зьзяе турбот-на-чулае ды поўнае разуменьня Айцоў-скае дабраты Божана Ключніка, а ад акружаючай Яго нашай грамадкі — гэ-тутыкі сьняоўскай адданасьці й надзей-насьці, што слабеюць сумлевы й родзіц-ца тая сучашаючая «горы пераносчая вера», аб якой так прыгожа навуцаў Яго Эмінэнцыя Кардынал Аўгустын Воа, падчас Імшы-Службы сьвятое на нашу інтэнцыю перад цудоўным абразом Ма-ці Божай у слаўнай базыліцы Санта Марыя Маджорэ (6. 2. 60).

Зьмяшчалі ведамкі аб гэтым як і на-агул аб зьездзе ватыканскі штодзёньнік «Осэрваторэ Романо», ды іншыя італ-ьянскія газэты, як «Іль Тэмпо», «Квоты-дыано», а так-жа водгукі аб ім чутны былі ў радыё.

Адным словам — беларускае каталі-цае духавенства што магло, тое зрабіла гэтым зьездам для падняцьця нашае так важнае рэлігійна-адраджэнскае справы. Чарга цяпер на нашае цывільнае гра-мадзтва, на шчырую ды талковую пад-трымку якога спадзяёмся.

Барыса ды ўспамінаючы Алеся, я й ня пісаў-бы да цябе.

Хачу цябе папярэдзіць, што гэты ліст піша да цябе адзін з суродзічаў, які перабываў з табою ў Нямецчыне, а сяньня, разам зь іншымі апынуўся на зямлі Вашынгтона. Я цалком цябе ра-зумею; разумеюць вельмі добра цябе ўсе, якія, не баючыся няведамае буду-чыні, пайшлі на Захад, каб цяпер маг-чы расказаць свабоднаму сьвету пра жудаснае панявольленьне нашага Народу, Бацькаўшчыны-Беларусі.

Міжволі ўспамінаецца мне восень 1939 году, калі цябе, зусім маладога юнака, гэты самыя «освободители» ў першы дзень «освободжэня» на вуліцы ў На-ваградку «асвабодзілі» ад твайго родна-га бацькі, які ў поце рук сваіх зарабляў на кусок хлеба сваёй сям'і. Мільёны на-шых бацькоў, матак, братоў, сясьцёр крывава камунізм зьнішчыў за тое, што яны імкнуліся да самастойнага неза-лежнага жыцьця ў сваёй Бацькаўшчы-не, вольнай ад камуністых.

Суродзіч Мікола! Загадаўшы табе пад-пісаць ліст, твае цывуны спадзіваліся, што гэты пашквіль будзе дыскрэдыта-ваць нас у вачох заходняга сьвету, што ён падарве нашу веру ў наш народ. Да нас звярталіся з такімі лістамі асо-бы «заслужоныя»: П. Броўка, Р. Шыр-ма, М. Танк, нябожчык Я. Колас ды інш., і гэтыя лісты яшчэ больш загартавалі нас у змаганьні супраць крывавага ка-мунізму, яшчэ больш узмацнілі нашае імкненьне да самастойнае незалежнае Беларускае Народнае Рэспублікі (БНР). Мы вельмі добра разумеем гэтыя «шчы-рыя» лісты ўсіх тых, хто даў свой под-піс, як і тых, хто ў будучыні будзе пад-пісваць, бо ці можа чалавек адмовіць... Тыя, што адмаўлялі, запалілі сваім жыцьцём за гэта. Апошнім быў Янка Купала, адмовіўшы даць свой подпіс пад зваротам да беларускага народу ў часе вайны.

Мікола! Ты сам разумееш, што ў гэ-тым пашквілі, табою падпісаным, ніча-гусенкі няма праўды. Ніхто Немцам ня служыў, усе патрыёты нашага народу служылі свайму народу й Бацькаўшчы-не, выкарыстоўваючы ваенныя абставі-ны для абароны яго ад заходніх і ўсход-ніх барбараў 20-га стагодзьдзя. Алеся быў табе як бацька, але ці ты меў пра-ва адмовіць даць свой подпіс? — зра-зумела, не! Інакш, ты паехаў-бы туды, куды адвозяць усіх патрыётаў — за па-лярны круг.

У пашквільным лісьце, успамінаючы Барыса й Алеся, прабываньне на эмі-грацыі табе загадалі назваць бадзьян-нем і службай варагом беларускага на-роду. Ды ты-ж, Мікола, ведаеш, што мы й змагаемся тут за тое, каб беларускі народ мог у дэмакратычным, свабодным галасаваньні сам сказаць, хто ягоны во-раг, а хто прыяцель. Але твае цівуны якраз баяцца гэтага, бо ведаюць, што наш народ не на іхным баку. Нікога не ашуквае пісаніна на заказ, ці пад прыму-сам, якою змусілі займацца на шкоду свайму народу й цябе ў «За вяртаньне на радзіму».

А ў Вугоршчыне што было? Даведзе-ны да адчаю народ прагаласаваў шты-

П. Т. (Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Аўдыенцыя ў Айца Сьвятога

Зьлева направа: а. Садоўскі, а. У. Салавей, а. др. Ч. Сіповіч, а. В. Германовіч, Я. Э. Біскуп Б. Слосканс, Сьвяты Айцец, кс. др. П. Татарыновіч, а. М. Маскалік, а. др. Л. Гарошка, а. К. Маскалік, а. Надсон.

Між тым абাপал Парквэю ў вадаваротным кірунку ўсё беглі й беглі палісады зырка-зялёных лісьцёвых дрэваў, пе-рабіваньня чарнявай зяленівай стромкае хвой або радчэйшых адзіночных сасонак. Прастарнейшымі сталіся дарогі пасля пераходу на Паўночны Стэйт Паркуэй. Перасякаючы Лёнг Айленд па Мэморыэл Хайуэй, вандроўнікаў няпрямна ўра-зілі абгарэлыя на колькі міляў постаці лесу, пачарнелыя, безь зеляніны, нізкія шкідзеты ялінак ды чорныя, паспелыя асмаленым гальлём, кусты на даўгіх адлегласьцях. Лісныя пажары — гэта запраўднае няшчасьце амэрыканскіх лясоў. Даволі выдацца сухому лету, як неахайныя паліяўнічыя, ры-бакі, а часцей дзяцюкі, гуляючы з агнём, выклікаюць па-жары. А тады гараць багацьці на дзсяткі міляў, і на га-шэньне траціцца мільёны далараў. Скрозь кідаюцца ў вока выгарэлыя прагалы і апаленыя рагаціны карчоў — сьветкі абьякавага абыходжання з агнём.

Адылі нагнай гэтым відовішчам сумны настрой пачаў зьмяняцца новым уздымам. Радавала тое, што з кожнай но-вай мілію, прасоўваючыся на поўдзень Лёнг Айленду, у па-ветры пачаў усё больш выразна адчувацца водырны халадок — адзнака набліжэньня да акіяну. Ірына першая адчула по-дых воднага бацькі й голасна выказала сваё задавальненьне. Зося пачала ўцягваць на поўныя грудзі паветра, каб перака-нацца ў матчынай рацыі. І зусім ужо як побач акіяну пачаў адчувацца, калі выехалі на 27-ю дарогу і ськіраваліся на ўс-ход да канца Даўгое абтокі, проста да самага канцавога пускту — Монтэка. Там скрозь разьлігся акіян за недалёкімі ўзгоркамі й густымі лясамі справа. Ён часта падыходзіў да дарогі й звабна ўзіраўся ў яе задумёнымі вачамі сваіх сініх затокаў. Як вылізарная фантастычная жывёліна накісталт іх-тыязяўру, ён пачаў дыхаць недзе тут недалёка й сваімі грудзьмі калыхаў звонкую, як рэха, прастору. Увагрэтыя, як у ляжаньні, нярухомыя пласты ліпнёскага паветра прасякаліся пасыланымі з магутных неграў акіяну халоднымі струменьмі й трацілі на сіле сьпёкі. Уздоўж воднае прасторы ў паветры адбывалася зацятае змаганьне гарачыні з прахалодаю. Гара-чыя струмені ходаліся й мяшаліся з халаднейшымі, і залас-жыла ад таго, у які пояс трапілі паялджане, каб адчуваць

папераменна то нясыцярпную сьпёку, то асьвяжальны павей морскае прахалоды. На адчыненых месцах дарогі давала сябе больш ведаць гарачыня, а ў лясох і далавах зялёных узвыш-шаў даўжэй трымалася жыццядайная збаўная сіла акіянскае сьвяжыні.

Першае спатканьне з акіянам адбылося ў Монтэка Поінт на самым далёкім канцы Лёнг Айленду. Тут ён з трох бакоў аб-точвае сваёй цьмянай сінявой вялікі стэйт-парк і вэчна аб-лізвае наплывам хваляў каменныя берагі скалістых выступаў. Пеністы шквал дзень і ноч стукоча аб берагавы грэбень і вы-точвае з разьбітых белых пародаў горы гладкіх і закругленых, як яйка, камяняў. Прыліў адразу робіць іх нагэтулькі коў-экімі, што рыбакі, якія да поясу й па шыю стаюць у вадзе з даўгімі вудзіламі, у вадмысловых гумовых гарнітурах і бо-тах, абкружаюць падшвы лапцугамі, каб утрымацца на на-гах. Змагаючы зь сілаю набягаючых валоў ды басконцае за-кіданьне вудзілаў па той бок найвышэйшых хваляў нагэтуль-кі іх вымотвае, што, абссылілены за якую гадзіну ці дзьве, яны ледзь вылазяць на бераг і падоўгу наводдалі ляжаць пла-зам. Набраўшыся сілаў, яны зноў прымаюцца за тое-ж хо-даньне. Кажны аматар жыве надзеяй, што некалі да яго пры-дзе-такі тая жаданая рыбіна. Удача прыходзіць вельмі рэдка. Але калі за колькі тыдняў нарэшце рыба зловіцца, узбуджань-ня й радаснага перажываньня змаганьня з марскім волатам хопіць для ўспамінаў на цэлы год. Гэта будзе ўзнагароджаннае колькітыднёвае жыцьцё ў стэйт-парку пад адчыненым небам, часта зь сям'ёй, малымі дзецьмі й манаткамі, якія можа ўзяць з сабой машына.

Каля запаркаваных машынаў пад нявысокімі каржакава-тымі сасонкамі людзі разьлегліся на летавішча. Тут вараць стравы, смажучь катлеты, падаграваюць на адмысловых жа-роўнях, зручных для ўжываньня на пікніках. Малыя і пад-легкі бегалюць па траве, укрытай скрозь шышкамі і не заўва-жаюць, як штотды здараюць, набіраюцца сілаў і сьвяжыні пад чыстым небам, лагодным сонцам, дыхаючы здаровым па-хам смалістае хвой і жыццядайным аэонам. Пасяля полудня старэйшыя жанкі прыемна рассягваюцца на паходных скла-

данных ложках, стаўленых тут-жа пад зялёнымі шатамі. Мо-ладзё бяжыць акунацца ў салёных хвалях сіняе бездані. Баць-кі-ж звычайна зноў ідуць выпрабавваць сваё рыбацкае шчас-це. Але дарма, што рыбы ў акіяне аж кішчыць, але не такая яна дурная, каб ісьці на чалавека. Яна будзе побач, усяго коль-кі крокаў управа ці ўлева, вырабляць розныя салта-марталі, раптоўна выкідацца з вады аж на цэлы мэтар увышкі, імча-цца, як ашалелая, здаецца, пад самым носам у рыбака, згра-маджаюцца ў гэтак званыя «школы» і цэлым калектывам трывожыць хворае ёю чалавечае сэрца. Дарма, што той ўжо аж па самае горла ўлез у вадку, каб закінучь вудзілна як мага далей, аж у самы асяродак рыбагна зборышча, але на ягоным кручку адно начэпленая ім самім бліскучая мэталёвая пры-нада. Відзець, у наш цывілізаваны век нат рыба сталася аду-каванай і з дазнаньнем што да чалавечых хітрыкаў. Чым больш дасканаліцца тэхніка лаўбы, тым разумнейшым робіцца жыхар воднага царства.

І запраўды, якіх толькі на рыбаку няма інструмэнтаў, кручкоў, шпуляў, лёсак, штучных і натуральных прынадаў! А колькі каштуе рыбаковы гарнітур, з ног да галавы гумовы! Якімі даўгімі выглядаюць у рыбаковых руках вудзілны з роз-нымі мэханізмамі! Колькі высілкаў робіцца, каб злавіць тую запаветную рыбіну, а яна ўсё-ж застаецца ў вадзе! Добра калі катораму яшчэ пашанцуе падчапіць на кручок якую дурніцу — вільзарную сіногу (брызфіш). Тады хоць будзе што апавя-даць даўгім вечарам узміку за картамі, пры кварце гарэлкі іншым аматарам, павялічваючы паступова памер тае рыбы ў колькі разоў ды перабольшавочы змаганьне зь ёю ў вадзе да казанчых памераў. Але гора іншаму рыбаку, якога ў гэтым годзе шчасьце праміне. Іму з глыбака захаванай зайздросьцяй прыдзецца адно выслухоўваць чужыя байкі й злавацца ў сэр-цы на свой незайздросны лёс. Адылі й ён будзе з задавальне-нем слушаць апавяданьне шчаслівейшага суседа й цешыць сэрца магчымасьцяй будучае ўдачы. Праз усю зімовую сучень у думках ён будзе рыхтавацца да наступнага сэзону.

(Заканчэньне ў наступным нумары)

Не забываймася пра іх!

«Шматпаважаныя! Я была вельмі кранатая Вашай дапамогай. Дзякую Вам, Дарагія Сябры. Гэтая дапамога прынесла шмат радасці ў нашай сям'і. Дзеці і я заплакалі. Дзякую Вам.

«Вы такія харошыя, добрыя. **Усе пра мяне забыліся**, ніхто не дае мне ніякае дапамогі, апрача Вас, дарагіх.

«Яшчэ раз дзякую. Я хлопцам купіла па сарочцы, а дзяўчынцы — сукенку. Мне так цяжка зь імі, растуць і ўсё ў школу ходзяць. Дзяўчынцы 11 год, а блізнятам, хлопцам — хутка будзе дзесяць. Дачка ходзіць у пятую класу, хлопцы ў трэцяй класе. Як буду далей зь імі, не задумоўваюся — баюся і думаць...»

«Хай ахоўвае ўсіх Вас Госпад і пашле ўсім Вашым сем'ям здароўе, шчасьце й удачу ў жыцці...»

Гэта — вытрымкі зь ліста Беларускай — удавы з чатырма дзецьмі, якая жыве ў вадным з пасёлкаў для ўцекачоў у Нямеччыне, у вадказ на сьціпную, вельмі сьціпную! — грашовую дапамогу з нагоды Калядаў, высланую ёй Беларускай Нацыянальным Камітэтам. Ліст напісаны пісьменна, характар пісьма выпрацаваны.

А вось яшчэ адзін надобны ліст: «Дарагія Суродзічы! **Я шчыра Вам дзякую за памяць і дапамогу**, якую Вы мне даеце. Мне заўсёды забаліць сэрца, калі я атрымуюваю Ваш падарунак, і адначасова радуецца душа, **што пра мяне не забываецца**. Няхай Вам дапамагае заўсёды і ўва ўсім Госпад Бог!

Яшчэ раз шчыра, шчыра дзякую...» Але ёсьць і шэраг лістоў, якія гавораць аб тым, што рукі іхных аўтараў ня звыклі або ўжо ледзь могуць трымаць піро:

«**Дужа дзякую вам за вашу памяць што і нас не забылі** і дзякуем за сьвятотны падарунак што нашаму дому выдзелілі за што дужа дзякуем...»

«У першых словах майго пісьма я Вас сардэчна паздраляю з Новым Годам і ад душы жадаю Вам найлепшага ў Вашым жыцці і паведманню Вас што я атрымаў ад Беларускага Камітэту дапамогу за каторую сардэчна вам дзякую **што вы пра нас не забываецца**. На гэтым канчаю маё пісьмо... Няхай жыве не залежная Беларусь!»

«Паважаныя суродзічы хачу вас уведаміць што я і Д. грашовую дапамогу атрымалі за што мы шчыра дзякуем за помач якая к Сьвяту нам радасць прынесла...»

Іншыя лісты зноў-такі здраджваюць, што аўтары іхныя — людзі з асьветвай. «Вельмі паважаны Спадару Старшыня! Сьняныя атрымаў ад Беларускага Камітэту ў Мюнхэне грашовую дапамогу, за якую сьветчу Вам і Камітэту шчырую падзяку. Жадаю Вам...» і г. д.

«Беларускаму Нацыянальнаму Камітэту: сваім невялікім лістом я хачу шчыра падзякаваць за сьвятотную грашовую дапамогу, якую я атрымаў ад Вас... Ішчырае беларускае дзякуй. Адначасна хачу паведаміць Вам, што хвароба мая яшчэ пагоршала, і таму жыццё наша вельмі цяжкае і нярадаснае... Я прашу наш Беларускі Нацыянальны Камітэт і надалей у сілу магчымасьці часцей нам дапамагаць. Жыве Беларусь!»

Гэта адзін від лістоў. У іншых — сьціпленыя просьбы дапамогі. Прыкладам, хворы бацька сям'і; шасьцёра дзяцей ад

аднаго да дванаццаціх год — піша, што яму не стае грошай, каб купіць сямі — і васьмігадоваму сыном чаравікі. У іншых дзеці ня маюць цёплай вопраткі. А пэўна-ж ёсьць і такія, якія ўважаюць неганааровым прасіць дапамогі — яны прысылаюць лісты Камітэту толькі з пажаданымі плённае працы... Але амаль у кожным зь лістоў — шчыра падзяка ня так ужо за тых некалькі марак, як за тое, **што пра іх не забываюцца**.

Дарагія чытачы! Можна хто з вас пытаецца, зь якой мэтай Беларускі Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне пастанавіў паінфармаваць вас аб гэтым у такой форме. Наш адказ — у загаловку — **не забываймася пра іх!**

Перад намі — сьпіс асобаў, паміж якімі перад Калядамі Беларускай Нацыянальнай Камітэт размяркоўваў атрыманыя ім грашовыя ахвяры ад нашых суродзічаў. На спісе — больш за 60 прозьвішчаў. Насупраць кожнага прозьвішча — заўвагі: «хворы на сухоты, шасьцёра дзяцей»; «шматдзетная ўдава»; «хворы інвалід»; «хворы, жонка спараліжаваная»... І найчасцей — «У санаторыі — сухоты». Як бачым, дапамога разьмеркаваная толькі паміж асобамі ці сем'ямі ў найгоршай бядзе.

А вышніы дапамогі? Хоціць скажаць, што было разьмеркавана 755 нямецкіх марак — няпоўныя 180 далараў! 180 далараў на больш за 60 асобаў, і шмат зь іх сямейныя!..

Мы перакананыя, што чытаючы пададзеныя намі вытрымкі зь некаторых лістоў, ахвярадаўцы адчуюць асалоду выкананага маральнага абавязку. Можна хто ня стрымае й сьлязы, не спадзяваюшыся, што ягонае сьціпная ахвяра выкліча такую глыбокую ўдзячнасьць тых, менш шчаслівых за нас; што для гэных менш шчаслівых такая ахвяра мае ня толькі матар'яльную вартасьць — для іх гэта доказ, што **пра іх не забыліся**.

Але, дарагія чытачы, гэтым абмяжоўвацца нельга. Трэба, каб была магчымасьць акцыю дапамогі пашырыць на

ўсіх, хто гэтай дапамогі патрабуе. А гэта азначае — трэба, каб з дапамогай ім прыйшлі ўсе нашыя суродзічы, якія маюць на гэта матар'яльныя магчымасьці. Такіх-жа, дзякуй Богу, пераважная большыня.

Але возьмем мінулую перадакладную акцыю. Ахвяры былі сабраныя амаль вылучна ў ЗША — і то толькі ў вадным эміграцыйным асяродку. Нельга не адзначыць тут адданасьці гэтай шляхотнай справе сп-роў Шукелайца, Сьпічонка і Тулейкі, якія, ня гледзячы на шэраг іншых абавязкаў, сыстэматычна гэтую акцыю праводзяць. Шчыра падзяка належыцца таксама сп. Норыку ў ЗША, які, не чакаючы зваротаў ці акцыяў збору грошай, сам сыстэматычна перасылае дапамогу на адрасы Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Нямеччыне. Лісты, вытрымкі зь якіх мы падавалі — гэта, хіба, для іх найлепшая падзяка. Лепш і больш ад душы выказаць яе нельга.

Але дзе іншыя нашыя асяродкі ў ЗША? У Канадзе? У Аўстраліі? У Эўропе?

Мы вельмі добра ведаем, што некаторыя асяродкі нават пераладаваныя іншымі сыстэматычнымі складкамі на грамадзкія мэты. Іншыя вельмі ахвярна падтрымоўваюць мясцовыя праекты, як, прыкладам, пабудова свае царквы ці купля грамадзкага дому. Аднак, дарагія суродзічы, ці гэта дае нам права забывацца пра тых, якім калецтва, хвароба ці іншыя прычыны не дазволілі ўладзіцца матар'яльна? Пра тых, хто ўважае за лепшае жыць у вольным сьвеце хоць на скупой дзяржаўнай дапамозе, але не жадае варочацца на паняволеную Беларусь? А некаторыя зь іх, дзеля прапагандовых мэтаў, большайкі напэўна — прынамаю на некаторы час — уладзілі-б ня згорш...

Мы прыгадалі дзяржаўную дапамогу. Пэўна-ж, нашыя суродзічы, пра якіх ідзе тут гутарка, не галодныя й неак апунтуліся. Хворых лечаць бясплатна. Але ці гэта ўсё, што чалавеку трэба —

асабліва тым, хто адарваны ад свайго асяроддзя?

Сярод арганізаванай эміграцыі іншых нацыянальнасьцяў вялікую й часта вядучую ролю ў справе дапамогі адыгрывае Царква, духавенства. Трэба зь вялікім жалем адзначыць, што, зь незразумелых прычынаў, нашае духавенства або-двых веравызнаньняў, ня гледзячы на ўсе дагматычныя разыходжаньні, салідарнае прынамаю ў вадным: **акцыяй дапамогі, зборам сродкаў для бедных ці хворых** яно не займаецца!..

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне намагаўся й будзе намагацца разьмяркоўваць дапамогу — грашовую і ў натуре атрымуюваную ад грамадства на эміграцыі. Але ёсьць яшчэ і іншыя формы дапамогі, над якімі варта было-б падумаць. Прыкладам, у некаторых краінах існуюць аб'яднаньні — пераважна жаночыя — сябры якіх пераймаюць ролю «прыбраных бацькоў» — апякуюць, калі лэга так сказаць, «на адлегласьць»; яны апякуюцца сіротамі, хворымі й старымі ў іншых краінах. Як нам ведама, у Нямеччыне ёсьць і Беларусы, якія маюць за «прыбраных бацькоў», прыкладам, Бэльгіяцаў. Яны, ня гледзячы на ўсе моўныя цяжкасьці, перапісваюцца міжсобку, апякуны прысылаюць падаркі грашмыма ці натурай і г. д. У гэтым выпадку дапамагаюць чужыя людзі. Дык ці ня варта было-б падумаць над стварэньнем такіх аб'яднаньняў у краінах, дзе нашы суродзічы ўжо абжыліся матар'яльна, і дзе свае дапамагалі-б сваім? Пры асабістым кантакце дапамога куды больш рацыянальная. Разважаць гэтую справу варта. Будзем спадзявацца, што знойдуцца людзі, якія выявляць ініцыятыву й прысьвецяць хоць крыху часу гэтай справе.

Гэта, аднак, патрэбы далейшага збору ахвяраў ня выклічае. Калі пры кавнай нагодзе мы зьбяром хоць дробную суму, і гэта ўсюды — у Амэрыцы, Эўропе, Аўстраліі — дык нашыя менш шчаслівыя суродзічы ня будуць мець уражаньня, што ўсё пра іх забыліся...

Сацыяльны Аддзел Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Нямеччыне

чалавечэе шчасьце», як ты пішаш, у «Крышаве». Скажы яму, што ён не пазнаў-бы таго Брукліну, у якім калісь нарадзіўся.

Мы на свабоднай зямлі Амэрыкі карыстаемся поўнай свабодай. Маём свае палітычныя, грамадзкія, навуковыя, выдавецкія арганізацыі, свае газэты й часопісы. Маём свае царквы, школы, харавыя, танцавальныя, спартовыя гурткі. Наша моладзь вучыцца на ўнівэрсытэтах бязь ніякіх цяжкасьцяў. Радзіў Мадрыд, Мюнхэн і Рым разіосяць па ўсім сьвеце голас Беларуса аб жудасным паняволеньні маскоўскім камуні-фашызмам ягонае Бацькаўшчыны. Усё гэта кіруецца экзыльным Урадам Беларускае Народнае Рэспублікі. Нас ніхто ніколі не кантралюе; сьвяткуем свае нацыянальныя сьвяты: 25 Сакавіка — дзень абвешчання незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі, дзень Слуцкіх паўстанцаў; захоўваем свае нацыянальныя абычэй, і нацыянальныя традыцыі нашых прапшчуроў. Нашыя харавыя й танцавальныя гурткі выступаюць на тэлевізіі й маюць у Амэрыканцаў вялікую славу.

Дзе ў сьвеце ёсьць край, які, прыняўшы ў лік сваіх грамадзянаў старэйшых векам палітычных эмігрантаў, даў-бы магчымасьць за васемнаццаць месяцаў працы атрымваць пеньсію?

У лісьце ты кажаш, што зазнаў запраўднага «шчаслівага жыцця і свабоды». Мікола! Інакш-жа ты ня мог сказаць. Маршалы, генэралы, камісары й мільёны звычайных, як ты, грамадзянаў нашага народу, гінуць ад рук маскоўскіх катаў, сточыч над магіламі, казалі тое самае. Чаму ты, пры такой свабодзе, не працуеш у сваёй роднай вёсцы Куранічах, а ў Неўдзе? Ты ўсё гэта разумееш. Свободаю гэта называлі ўсе тыя, якіх, разлучыўшы з роднымі й родным кутом, вывозілі ў Карэла-Фінскую, Казахстанскую, Якуцкую, Чуваскую, Башкірскую ды іншыя «рэспублікі» й краі. Я маю перакананьне, што ты не разумееш, чаму цябе, як «предателя», паслалі брыгадзірам у калгас. Дай Божа, каб так ня сталася, як гэта робіцца ў большавікоў, але-ж камунізм ад пачатку свайго існаваньня за свае памылкі вінаваціць тых, што запісаныя ў яго на чорнай дошчцы. А ты тым ёсьць. За віну гнілое савецкае сыстэмы, за віну камісараў у сельскагаспадарскіх справах ты рана ці позна, у найлепшым выпадку, паведзеш ізноў туды, дзе быў ужо колькі год.

Жадаю табе і ўсяму нашаму народу цярпеліва ператрымаць барбарскія зьверствы камунізму, якім прыдуць канцы! Твой суродзіч **М. Скобля**

Жадаю табе і ўсяму нашаму народу цярпеліва ператрымаць барбарскія зьверствы камунізму, якім прыдуць канцы!

Аддзел Беларускіх Вэтэранаў у Дэтройце з жалем паведамляе аб перадачнай трагічнай сьмерці нашага сябры

св. пам. Міхася Чэрткі

які памёр 2-га лютага 1960 году ў Дэтройце на 43-ім годзе жыцця, асіраціўшы трое дзяцей.

Св. пам. Міхась Чэртка быў адным зь першых дабраахвотнікаў ведамага наваградзкага зьвязу г. зв. чыгуначнага батальёну, які быў накіраваны ў Ліду ў 1943 годзе.

Памерлы быў добрым і адважным беларускім жаўнерам, шчыра кахаў свой народ і Вацькаўшчыну, а таксама заўсёды памагаў сваім патрабуючым суродзічам ці то матар'яльна ці то асабіста сваёй працай.

Чэсьць яго памяці, як былому змагару за справядлівасьць і сьвятую справу. Хай сьпіць і сьніць аб ідэі, за якую калісь змагаўся, прыкрыты бел-чырвона-белым сьцягам і гасьцінай амэрыканскай зямлёй, якая хай будзе яму пухам.

Шчырыя спачуваньні асірочанай сям'і Яго.

Сябры вэтэраны

АБАВЯЗКАМ КАЖНАГА БЕЛАРУСА ЕСТЬ ЧЫТАЦЬ, ПАШЫРАЦЬ І ПАДТРЫМЛІВАЦЬ «БАЦЬКАЎШЧЫНУ».

БЕЛАРУСЫ ТАРОНТА, ГАМІЛЬ-ТОНУ, АШАВЫ, ЛЁНДАНУ І ВАКОЛІЦАЎ! КАЖНАЕ НЯДЗЕЛІ А ГАДЗ. 7-Й ВЕЧАРАМ СЛУХАЙЦЕ БЕЛАРУСКІЯ РАДЫЯПРАГРАМЫ З РАДЫЯСТАНЦЫЎ CNWO У OAKVILLE, ONT. НА ХВАЛЯХ 1250 ПАДТРЫМОЎВАЙЦЕ ІХ АБВЕСТКАМІ

Пішыце на адрас:
127 Dovercourt Rd, Toronto 3, Ont.

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ І СЯМЕЙНАЯ УРАЧЫТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБІЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

НАШЫ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

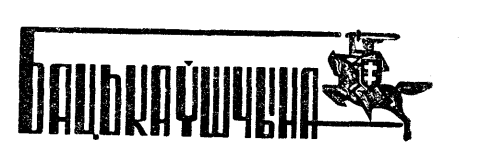
АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St. Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentis, Curitiba — Paraná.

ЗАДНІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvoux (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць нагледы Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.

Адкрыты ліст М. Даражэю

(Заканчэньне з 3-й бачыны)

хамі ды кулямётамі, і тую камуністычную «свабоду» давалася пры падтрыманьні савецкіх танкаў устанавіць назад. Дзякуй за гэтую «свабоду», але няхай пакінуць яе сабе. Чаму-ж твае цінуны ня хочучь дазволіць жыхарству ўсходняе Нямеччыны ў дэмакратычным галасаваньні пастанавіць, ці хоча яно злучыцца з Заходняй Нямеччынай? Гэткіх «чаму» можна паставіць шмат, і на іх навет сам Мікіта тут, у Амэрыцы, ня мог адказаць, а проста пакрыўдзіўся — маўляў, запрапілі ў гошчы ды чапляюцца з прыкрымі пытаньнямі — зараз завярнуся й паеду дадому.

Што-ж да бадзіння, дык мы тут лепшыя гаспадары, чымся ты там. Прыкладам, я за дзесяць год свае працы (а працую фізічна) купіў дзесяціпакаёвы каменны дом, усё ўмэбляваньне люксу-соеае, ложка на сружжыных маграцах, кажны сьпіць у васьомым пакоі, паравое аграваньне, гарачая й халодная вада, дзьве ванны, газавая, печка, электрычная машына мыць бялізну, электрычная машына да шыцьця, піяніна,

тэлевізар, электрычны халадзільнік на прадукты, ды ці пералічыш усё... Штодня на стаале Вялікдзень — хто што хоча ёсьць і п'е.

Мікола! У лісьце, які ты падпісаў, гаворыцца, што ў Крышаве (ня Крышава, а Скрышава) ёсьць вэлясыпэды й іншая «мэханіка». Суродзіч Мікола! На самакатах (вэлясыпэдах) у Амэрыцы езьдзілі 40 год таму. Сьняны на іх езьдзяць дзеці да 14 год. Амэрыканскі жыхар езьдзіць на машыне, якую бязь цяжкасьцяў купляе. Уяві, што на 175 мільёнаў жыхарства — 58 мільёнаў лёгкіх машынаў. Вялікі лік сем'яў маюць дзьве машыны на сям'ю. У гарадох цяпер цялая праблема з паркаваньнем — стаўленьнем машынаў, якая разьвязваецца праз будаваньне вялікіх, на колькі тысячаў машынаў шматпавярховых гаражоў. Амэрыканскія дарогі, якія ня мае ніводзін край на сьвеце, ня знаюць пешаходаў. Тут ніводзін жыхар ня ходзіць пеша, хіба ў горадзе па вуліцы. Шкада мне цябе, Мікола, і твайго Фэ-дэра Вялэнду за табе — «запраўднае

Сем бочак кількі

— Дзейнічайце, даражэнькі. Загядчык складу адразу-ж узяўся ажыццяўляць намераны плян. Рабіў усё так, як было дамоўлена з начальствам. І запраўды, бочкі зь кількай пайшлі ў ход.

Даведаўся аб «новаўвядзеньні» ў гандлі грамадзянін зь Пінску Андрэй Іванавіч Шпакоўскі, якому патрэбен быў шыфер. Прышоў Шпакоўскі да Юрага Міхайлавіча.

— Так, можам вам адпусьціць 200 лістоў шыферу, — згадзіўна Кісялёў. — Толькі-ж вы, напэўна, ведаеце, што ў нагрукзу за кажны ліст вы павінны купіць у нас яшчэ па 3 кіляграмы кількі.

Прыкінуў Шпакоўскі ў галаве й аж сумеўся.

— Навошта мне столькі! — запярэчыў ён. — Гэта-ж больш чым паўтоны выходзіць!

— Вольнаму воля, — спакойным тонам працягваў Кісялёў. — Хочаце бярыце, хочаце не...

Пачухаў патыліцу Шпакоўскі, але згадзіўся ўзяць шыфер з нагрукзай. Неўзабаве да базы падкаціў грузавік. Адкрылі задні борт машыны, і перш чым грузіць шыфер, усекалілі туды для Шпакоўскага сем бочак кількі.

І па сьнянішні дзень стаяць бочкі на

двары гаспадара, а жыхары навакольных вилуцаў расказваць пра іх «сьмешную» гісторыю. Нехта з іх навет заняўся арытмэтыкай і падлічыў, што калі-б у сям'і Шпакоўскага зьядалі па кіляграму кількі ў дзень, дык яе запаса хапіла-б амаль на два гады.

Зьвяртаўся Шпакоўскі да дырэктара базы, каб забралі кільку назад, а яму вярнулі 1 860 рулёў, якія заплаціў за рыбу. Нічога не атрымалася. Суд таксама вырашыў, што «зьдзелка была зроблена ў дабраахвотным парадку».

Кажуць, што ў Берасьцейскай вобласці гандаль з «нагрукзай» практыкуецца й у іншых месцах. Адзін з пакуніікаў, напрыклад, набываючы сабе швейную машыну, стаў уладальнікам бібліятэкі ўстарэлай літаратуры коштам у 400 рублёў!

«Пачакайце, пачакайце! — пераб'юць нас мянчае. — Дык і ў нашым-жа горадзе сустракаюцца дзе-нідзе такія факты».

Запраўды, каму даводзіцца купляць у магазыне «Падарункі» жаночыя рукавічкі або добрую сумачку, трэба было браць у якасьці «нагруккі» парфуму, мыла, панчохі...

(«Зьвязда», 2. 2. 1960.)